

***Obrazloženje Zakona o predškolskom
odgoju i
obrazovanju Bosansko - podrinjskog
kantona Gotražde***

IDIO – USTAVNI OSNOV

Ustavom Bosne i Hercegovine osigurano je pravo na zaštitu porodice i djece i pravo na obrazovanje i socijalnu zaštitu.

U članu II.3.I Ustava Bosne i Hercegovine navodi se : „ Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje i pravo na odgoj i obrazovanje.“

Članom II.4. Ustava Bosne i Hercegovine regulirano je :

„ Uživane prava i sloboda predviđenih u ovom članu ili međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu 1. ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.“

Bosna i Hercegovine je u okviru Ustava Bosne i Hercegovine (Aneks 1.tačka 12.) uključila Konvenciju o pravima djeteta u svoj pravni sistem i time preuzela obavezu da će provoditi sve potrebne djelatnosti u cilju primjene ove Konvencije. Time je prihvatila novu proklamiranu etiku prema djetetu, a koja je izražena sloganom „ Djeca prije svega“.

Potpisivanjem ovog važnog međunarodnog dokumenta Bosna i Hercegovina preuzela je i obaveze, između ostalog: „ Da će pružiti pomoć roditeljima u odgoju djece razvijanjem ustanova; olakšica u službi za brigu o djeci; da će priznati pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju djeteta; da će svakom djetetu priznati pravo na odgoj i obrazovanje, te na razvoj dječije ličnosti, talenta, mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih punih mogućnosti“.

U članu 28.st.1. ove Konvencije navedeno je da : „ Države ugovornice priznaju prava djeteta na obrazovanje „ , a član 29. st.1. pojašnjava : „ Države ugovornice se slažu da se odgoj i obrazovanje djeteta usmjeri ka :

- a) razvoju dječije ličnosti, talenta i mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih punih mogućnosti;
- b) razvoju poštovanja prema ljudskim pravima i osnovnim slobodama kao i principima zagarantovanim u Povelji Ujedinjenih nacija;
- c) razvoju poštovanja prema roditeljima djeteta, djetetovom kulturnom, vjerskom i nacionalnom identitetu, jeziku i ostalim vrijednostima zemlje u kojoj djete živi, zemlje iz koje djete može poticati kao i prema civilizacijama drugačijim od njegove vlastite;
- d) pripremi djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu , u duhu razumijevanja , mira, tolerancije, jednakosti spolova i prijateljstva prema svim narodima , etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama, kao i osobama urođeničkog porijekla;
- e) razvoju poštovanja prema prirodnoj okolini“

Konvencija o pravima djeteta utvrdila je obavezu vlasti BiH da svoje zakone prilagode standardima koji su postavljeni u Konvencijama.

Akcioni plan za djecu Bosne i Hercegovine 2002-2010 godine u dijelu 8.4.1. naglasio je da je predškolski odgoj i obrazovanje najzastupljeniji nivo obrazovanja i da organi vlasti ovdje moraju biti najintenzivniji i preduzimati transparentne mjere. Preporučeno je :

- A) da se ova oblast uredi zakonom kao obavezna ;
- B) opredjeljenje treba biti na forsiranju pripremnih odjeljenja i nadovezivanju predškolskog obrazovanja na redovno osnovno obrazovanje,
- C) obaveza vlasti jeste izgradnja daleko većeg broja objekata namjenjenih za predškolski odgoj i obrazovanje (jaslice, vrtići i objekti uz postojeće osnovne škole).

D) Zdravstveno promotivne programe započeti u predškolskim ustanovama.

U dijelu II A Ustava Federacije Bosne i Hercegovine članom 2. između ostalog navedeno je: „ Federacija će osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu. Posebno :

(1) Sve osobe na teritoriji Federacije uživaju prava na :

- j) zaštitu obitelji i djece
- m) obrazovanje;
- n) socijalnu zaštitu,;
- o) zdravstvenu zaštitu ;... „

Ustavom Federacije predviđene su i posebne nadležnosti kantona , pa tako u dijelu III.4. između ostalog stoji : „ Kantoni imaju sve nadležnosti koje nisu izričito povjerene federalnoj vlasti. Posebno su nadležni za :

b) utvrđivanje obrazovne politike , uključujući donošenje propisa o obrazovanju i osiguranju obrazovanja; ... „

U članu 23 stav b. u okviru nadležnosti Skupštine Kantona navedeno je da Skupština Kantona donosi zakone i druge propise u okviru izvršavanja nadležnosti Kantona izuzev propisa koji su ovim Ustavom ili zakonom dati u nadležnost Vladi Kantona.

U skladu sa svima navedenim normativnim aktima Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH u članu 3. navodi : „ Organi vlasti nadležni za organiziranje obrazovnog sistema u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, Republici Srpskoj, kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: nadležne obrazovne vlasti) u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine i ustavima entiteta i kantona , odnosno ustanove koje su , prema važećim zakonima u Bosni i Hercegovini registrirane za pružanje usluga u oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja, obavezni su primjenjivati i poštivati principe i norme utvrđene ovim zakonom i osigurati jednake uslove za odgoj i obrazovanje pod jednakim uvjetima za svu djecu.“

II PRINCIPI NA KOJIMA SE ZASNIVA ZAKON

Principi na kojima se zasniva ovaj Zakon sadržani su u međunarodnim dokumentima čija je potpisnica Bosna i Hercegovina, Ustavu Bosne i Hercegovine i evropskim standardima i normama u pogledu osiguranja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine, Ustavu Bosansko – podrinjskog kantona Goražde i odredbama Okvirnog zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini.

Ovi univerzalni principi, naročito princip nediskriminacije i primarnog značaja i zaštite interesa djece, te pravo svih na odgoj i obrazovanje, slobodu kretanja i dr. osnovno su polazište za njihovu razradu u okviru zakonskih odredbi, na način i kroz rješenja kojima se osiguravaju neophodni uslovi za kvalitetan predškolski odgoj i obrazovanje, ekonomičnosti i efikasnosti u finansiranju i radu predškolskih ustanova na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde.

III OBJAŠENJENJE VAŽNIJIH PRAVNIH RJEŠENJA

Osnove odredbe

Prvi dio zakona od člana 1. do člana 4. regulira svrhu zakona , upućivanjem na poziciju , funkciju te osnove obaveze nadležnih obrazovnih vlasti. Ovim odredbama definisan je pojam predškolskog odgoja i obrazovanja te utvrđeni principi i standardi koji se nižim podzakonskim aktima ne mogu umanjivati.

Principi, ciljevi i funkcije predškolskog odgoja i obrazovanja

U drugom dijelu zakona u članovima 5. do 16. razrađeni su osnovni principi na kojima se temelji ovaj Zakon, funkcija predškolskog odgoja i obrazovanja koja u prvi plan stavlja odgojno-obrazovnu i zdravstvenu funkciju predškolskog odgoja i obrazovanja, njegove suštinske veze sa porodicom u cilju dopunjavanja porodičnog odgoja.

Kao najznačajnija novina cjelokupnog odgojno-obrazovnog sistema u Bosni i Hercegovini i kategorija kojom se potvrđuju Ustavom BiH, Konvencijom o pravima djeteta i Okvirnim zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju zagarantovana prava članom 15. ovog Zakona predviđeno je uvođenje obaveznog vida predškolskog odgoja i obrazovanja na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde za svu djecu u godini pred polazak u osnovu školu.

Osnivanje i organizacija predškolskih ustanova

Ovim odredbama Zakona regulisani su formalni uslovi za osnivanje, početak rada i prestanak postojanja predškolskih ustanova; minimum normativnih akata predškolskih ustanova i odredbi koji istima moraju biti regulisane u skladu sa Zakonom; organizacija rada predškolskih ustanova, uslovi za organiziranje posebnih predškolskih ustanova na području Bosansko – podrinjskog kantona Goražde; zajedničke jezgre i nosioci obaveze izrade programa zajedničkih jezgri, vrste, sadržaj i namjena programa koje predškolske ustanove realizuju u svom radu; pedagoški standardi i normativi i način primjene istih; te ovlaštenje i obaveze nadzora nad primjenom stručnih standarda i normativa.

Stručni standardi

Odredbama Zakona od člana 44. do člana 59. utvrđeni su profili kadrova koji mogu biti angažovani sa ciljem i u svrhu realizovanja programa predškolskog odgoja i obrazovanja; propisi o polaganju stručnih ispita i ocjenjivanju stručnih kadrova; zdravstvena zaštita zaposlenih koja je predviđena kroz sistem obaveznih sanitarnih i ljekarskih pregleda u rokovima predviđenim zakonom; stručni organi i njihove nadležnosti u realizaciji odgojno-obrazovnog procesa; te propisi o obavezi i načinima vođenja evidencije i dokumentacije.

Upravljanje i rukovođenje predškolskim ustanovama

Decentralizirano demokratsko upravljanje i rukovođenje je mnogo više od jednostavne podjele obaveza, nadležnosti i sistema odlučivanja. U ovom dijelu se nastoji osigurati da se proces decentralizacije i odlučivanja kao i upravljanja u predškolskom odgoju i obrazovanju kao dijelu obrazovnog sistema u cijelini, postavi na sasvim nove principe i na taj način donese novi kvalitet, naročito u pogledu uloge i odgovornosti svih učesnika u predškolskom odgoju i obrazovanju.

Ključni faktor u efiksnom upravljanju predškolskom ustanovom, za utvrđivanje politike predškolske ustanove, generalno rukovođenje i efikasno korištenje kadrovskih i materijalnih resursa jeste upravni odbor.

Upravo iz navedenih razloga novim zakonskim rješenjima predviđeno je izjednačavanje upravnih odbora predškolskih ustanova sa upravnim odborima drugih javnih institucija na nivou lokalne zajednice. Ovo izjednačavanje, koje je u pogledu obaveza koje imaju već postignuto, ogleda se ponajprije u stavljanju u isti položaju u smislu ostvarivanja

prava na naknadu. Visinu ove naknade utvrđuje osnivač u skladu sa propisima osnivača o naknadama za rad u upravnim odborima javnih ustanova.

Uspješno rukovođenje predškolskom ustanovom zahtijeva ne samo poznavanje osnova procesa predškolskog odgoja i obrazovanja, nego i educiranog menadžera dokazanog u praksi u radu u oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja.

Ovim zakonom naglašena je aktivnija uloga vijeća roditelja kao ravnopravnog partnera u sistemu upravljanja predškolskom ustanovom.

Finansiranje predškolskih ustanova

Odredbama o finansiranju precizno su određene nadležnosti i obaveze institucija vlasti u sistemu finansiranja predškolskih ustanova . Ove odredbe predstavljaju ustavni i zakonski minimum ispod kojeg se ne može ići prilikom donošenja podzakonskih akata kojima će se regulisati ova materija.

Tako su previđene kao osnovno obaveze osnivača: obezbjeđenje sredstava potrebnih za rad i provođenje programa predškolskog odgoja i obrazovanja u skladu sa pedagoškim standardima i normativima i Kriterijima o finansiranju koje donosi nadležni organ vlasti što uključuje bruto plaće zaposlenih, tople obroke, regrese, finansiranje programa obaveznog vida predškolskog odgoja i obrazovanja, materijalne troškove , nabavku osnovne opreme i učila, potrošni materijal za odgojno-obrazovni rad, amortizaciju i tekuće investicione održavanje objekata, dio radno-igrovnog materijala i drugo.

Daljim odredbama regulisane su finansijske obaveze nadležnih kantonalnih ministarstava prema predškolskim ustanovama, u skladu sa njihovim zakonskim obavezama.

Praćenje i nadzor nad provođenjem Zakona

U skladu sa odredbama Ustava BiH, Ustava Federacije BiH i Ustava Bosansko – podrinjskog kantona Goražde te ovlaštenjima i obavezama koje su ovim odredbama predviđene, Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta i drugim nadležnim ministarstvima i inspekcijским službama za oblast obrazovanja utvrđene su obaveze i sistemi kontrole nad provođenjem odredbi ovog zakona.

Zaštita prava

Ova odredba reguliše procedure i određuje nadležnosti za zaštitu prava zbog kršenja principa ovog Zakona.

Kaznene odredbe

Zakonom su predviđene kaznene odredbe za ustanove i odgovorna lica u slučaju kršenja prava prava i obaveza predviđenih ovim Zakonom.

Prijelazne i završne odredbe

Prijelazne i završne odredbe ovog Zakona utvrđuju rokove u kojima moraju biti donesena podzakonska akta i programi regulisani članovima 71. i 72. Zakona.

Članom 73. utvrđeni su rokovi za usklađivanje internih normativnih akata predškolskih ustanova, kao i rokovi za sticanje odgovarajuće stručne sprema na način kako previđa ovaj Zakon.